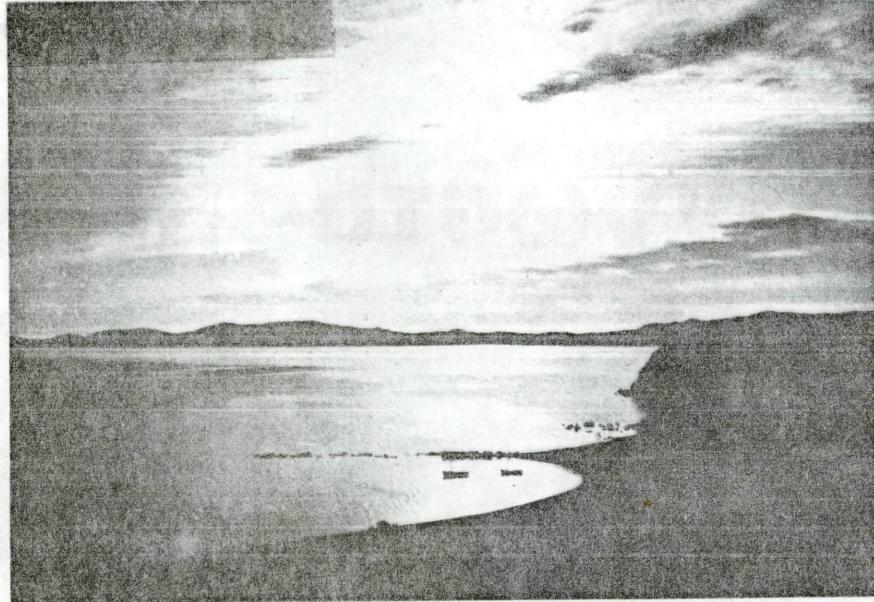

Το 1854 ή Χαλκιδική έπαναστατεί καὶ πάλι. Γινόταν τότε δικαιούχος πόλεμος καὶ ἐπειδὴ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἤταν ἀπησχολημένα, θεωρήθηκε κατάλληλη ἡ εὐκαιρία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Μακεδονίας. Ο Τσάμης Καρατάσος, ὑπασπιστής τοῦ βασιλικᾶ Ὀθωνᾶ, ἀποβιβάζεται στὸν «Κωφό», τὸ λιμάνι τῆς Συκιάς, καὶ ἔγραψε προκήρυξη, ποὺ ἔλεγε: «Ἀδελφοὶ Μακεδόνες, πρὸ αἰώνων ἡ ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων ἐτάφη. Πρὸ αἰώνων ἡ Μακεδονικὴ σημαία κατεπατήθη καὶ ἐπαυσε νὰ κυματίζῃ... Μήπως δὲν εἰμεθα ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων Φιλίππων; Μήπως δὲν εἰμεθα ἀπόγονοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου; Δεῦτε λοιπόν δράμωμεν εἰς τὰ ὅπλα».

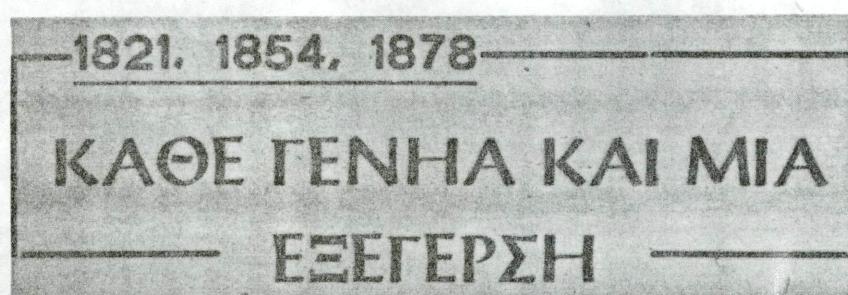
Ἡ Χαλκιδικὴ ἐπανάστατει πέρα γιὰ πέρα, γιατὶ ἤταν προετοιμασμένη γιὰ τὸν ἀγώνα.

Εἶχε συνδέσμους μὲ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Θεσσαλονίκη καὶ τὰ συγθήματα μεταδιδόταν παντοῦ ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους. Ὁλοὶ οἱ Χαλκιδικιῶτες σπεύδουν μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ ἀνεπιφύλακτα τάσσονται κάτω ἀπὸ τὴν σημαία τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μακεδονίας. Καταλύνονται αἱ τουρκικὲς ἀρχές, ἀπελευθερώνεται ἡ Χαλκιδικὴ καὶ τὸ Πάσχα ἔκεινης τῆς χρονιάς γιορτάστηκε μέση σὲ γενικὸ ἐνθουσιασμὸ. Τὸ «Χριστὸς Ἄντεστη» ἀντήχησε σὰν ἐπινέκτια λαχὴ τῆς ἀναστάσεως ἐνδὲ μεγάλου τμήματος τῆς Μακεδονίας.

Κινητοποιοῦνται δρμωὶς οἱ διθωμανικὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις τοῦ διλαστοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ἐνισχυμένες μὲ νέες, ποὺ στρατολογήθηκαν εἰδικά, καὶ μαζὶ μὲ ἰσχυρὸ πυροβολικὸ στέλλονται στὴ Χαλκιδικὴ. Ἐπὶ πλέον ἔπειτα ἀπὸ παράκλησι τοῦ Πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης δύο ἀγγεικὰ πολεμικὰ καὶ ἕνα γαλλικό, ποὺ ναυλοχοῦσαν στὸ λιμάνι τῆς, ἔσπευσαν στὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς γιὰ νὰ κόψουν τὴν συγκοινωνία μ' αὐτῇ. Τὰ πολεμικὰ τῶν «προστατίδων δυνάμεων» πέτυχαν τὴν ἀποστολή τους καὶ μάλιστα στὸ λιμάνι τοῦ Ἀγίου Νικολάου δύθισαν τὴν γολέττα τοῦ Καπετάν Βαλσαμῆ ἀπὸ τὴ Σκόπελο, ποὺ ἤταν γεμάτη πολεμεφόδια ἀπαραίτητα γιὰ τοὺς ἐπαναστάτες. Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ περιγραφοῦν οἱ σκληρὲς μάχες ποὺ δόθηκαν, οὔτε οἱ καταστροφὲς καὶ οἱ διώξεις, οἱ σφαγὲς καὶ ἡ καταχρεούργησι 27 προκρίτων τοῦ Πολυγύρου στὶς 22 Ἀπρίλιου 1854 στὴ θέσι «Λειβάδι».

Τὸ λιμανάκι τῶν Νέων Ρόδων στὴν χερσόνησο τοῦ Ἀθω. Είναι τὸ τελευταῖο χωρίδιο πρὸς τὸ Ἀγίον Όρος. Ἐδῶ στρατοπέδευσε τελικά, τὸ 1854, ὁ Τσάμης Καρατάσος.

Ἡ ἐφημερίδα τῶν Ἀθηγῶν τῆς ἐποχῆς ἔκεινης «Αἰών» ἔδωσε σὲ συνέχεια φύλλων τῆς μιὰ εἰκόνα τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τῆς Χαλκιδικῆς. Καὶ οἱ ιστορικοὶ τὰ δεῖπνάριθμον. Ἀπέτυχε ἡ ἐπανάστασι, γιατὶ δὲν μπόρεσε νὰ γίνη συγτονισμὸς μὲ ἑξεγέρσεις σὲ ἄλλα τμήματα τῆς Μακεδονίας καὶ γιατὶ οἱ διθωμανικὲς δυνάμεις ἤταν, φυσικά, ἀσύγκριτα ὑπέρτερες καὶ οἱ τότε σύμμαχοι τῆς Τουρκίας — Ἀγγλοί, Γάλλοι — πίεζαν τὸν Ὀθωνα νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Καρατάσο ἀπὸ τὴν Μακεδονία, καὶ δύος εἰδάμε, πάρνουν μέρος στὴν καταπνίξι τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπειτα ἀπὸ τρίμηνη ἐπαναστατικὴ δρᾶσι στὴ Χαλκιδική, ἐπιστρέψει ὁ Καρατάσος στὴν Ἀθήνα καὶ ἡ νύχτα τῆς δουλείας ἀπλώνεται καὶ πάλι στὴν ιδιαίτερή μας πατρίδα.⁶

Καὶ στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1878 συμμετέχει καὶ πάλιν ἡ Χαλκιδική (ποὺ στοὺς χρόνους τῆς δουλείας διετήρησε ἀκμαῖο τὸ ἐθνικὸ φρόνημα καὶ διεβεστο τὸ πάθος τῆς ἐλευθερίας) γιὰ νὰ καταπνίγῃ δρμωὶς ἡ ἑξεγέρση τῆς αὐτῆς στὴ γέννησή της. Θέλω ἐδῶ νὰ υπογραμμίσω διτὶ Χαλκιδικιῶτες ἔπαιξαν σπουδαῖο ρόλο καὶ στὴν δργάνωσι τοῦ ἀγώνος αὐτοῦ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν ἔνοπλη ἐκδήλωσί του στὸν Ολυμπο.

Στελέχη τῆς Μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς ἦσαν οἱ Λεωνίδας Πασχάλης, Νικόλαος Χαρισίου Σταγειρίτης, Ιωάννης Γεωργιάδης, δλοι δυναμικοὶ καὶ φιλογεροὶ Χαλκιδικιῶτες. Καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἀποβατικοῦ σώματος, ποὺ στάλθηκε στὸν Ολυμπο, ἤταν διοικητὴς Στεργίου Δουμπιώτης, γόνος μιᾶς ιστορικῆς δυσσ καὶ δοξασμένης οἰκογενείας τῆς Χαλκιδικῆς.

Στέφανος Ἀθ. Κότσιανος

1. Σ. Κοτσιάνου, «Ἐνα ταξίδι στὴ Χαλκιδική στὰ 1793», Ἀθήνα 1951, σελ. 4.

2. Ι. Βασδραβέλλη, «Η Νάουσα», σελ. 5.

3. Ἐφημερίς «Ἐλλην. Βορρᾶς» (φύλλον 21-1-1968).

4. Περιοδικὸν «Ο Ταχυδρόμος», ἀρ. θ. τεύχους 728/22-3-1968, σελ. 40.

5. Α. Βακαλοπούλου, «Η Ιστορία τῆς Μακεδονίας», σελ. 608.

6. Γιὰ τὴν ἐπανάσταση αὐτῆς τοῦ 1854 στὴ Χαλκιδική ἐλ. Ιω. Μαμαλάκη, «Η ἐκστρατεία τοῦ Δ. Τσάμη Καρατάσου στὴ Χαλκιδική, εἰς περιοδικὸν «Χρονικά τῆς Ιστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Εταιρείας Χαλκιδικῆς», τεύχη 4 - 10, ἑταῖν 1962 ἔως 1965. Ι. Βασδραβέλλη, «Η ἐπανάσταση τοῦ 1854 εἰς τὴν Χαλκιδικήν, εἰς περιοδικόν σύγγραμμα «Μακεδονικά», τ. 5 (1961). Στέφανος Ι. Παπαδοπούλου, Οἱ ἐπαναστάτες τοῦ 1854 καὶ 1878 στὴν Μακεδονία, Θεσσαλονίκη, 1970, σελ. 31 ἐπ.

Ο ἄγνωστος πόλεμος

Λαϊκοί χοροί στο Λιτόχωρο στους πρόποδες του Όλυμπου.

Τῶν Μαυεδόνων τὸ '78

ΣΤΙΣ σελίδες τῆς «Μακεδονικῆς Ζωῆς» μαζεύτηκαν οἱ χαμένοι ἀντίλαιοι τῆς ἐπαναστάσεως του 1878. Εἶχαν ἀπολημονήθη στὰ φαράγγια τοῦ Όλυμπου, τοῦ Μπουρίνου καὶ τοῦ Σινιάτσικου, εἶχαν σκεπασθῆ ἀπὸ τὶς σκόνες ἐπαλλήλων δεκαετιῶν στὰ ὑπόγεια τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, εἶχαν μάταια ἐπιχειρήσει νὰ ἀκρυσθοῦν μιὰ ἡ δυὸ φορές, στὸ παρελθόν, σὰν σύνοψις μακρυνῶν ἀναμνήσεων ἡ σὰν ὑποσημεώσεις περιθωριακῶν σημειώσεων. Καὶ ἔπειτα ἡ σιγὴ. Ἡ χιονοστιβάδα τῶν γεγονότων ἔθαιρε μιὰ ἀληθινὴ ἐπανάστασι.

ΕΝ ἦταν θέμα μόνον ἴστορικῆς ἐπισημάνσεως. Προσεκτικοὶ ἴστορικοὶ δὲν εἶχαν παραλείψει, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, νὰ τὴν ἀναφέρουν, χάριν ἴστορικῆς πληρότητος. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ διέφευγε ἦταν ἡ σημασία τῆς, ἡ ἔντασις καὶ ἡ ἔκτασις τῆς, ἡ τοποθέτησίς της στὸ πλαίσιο τῶν ἐθνικοπολιτικῶν ἔξειλίξεων τῆς Βαλκανικῆς. Πρῶτος δὲ κ. Εὐ. Κωφός, νέος Μακεδών, μὲ τὴν φλόγα τοῦ ἐρευνητοῦ, τίναξε τὶς σκόνες ἀπὸ τὰ παλιὰ καὶ λησμονημένα ἔγγραφα. Μέσα ἀπὸ τὶς ὑπηρεσιακὲς ἀναφορὲς καὶ τὶς διτλωματικὲς διατυπώσεις ἔπειτάχθηκε ἡ βοὴ τῶν γεγονότων. Στὰ περίτεχνα καὶ καλλιγραφικὰ κείμενα ἀσφυκτιοῦσεν ἡ δρμὴ καὶ ἡ δύναμις μᾶς ἐθνικῆς ἔξεγέρσεως. Καὶ ἡ «Μακεδονικὴ Ζωὴ» ἐδημοσίευσε τὶς πρῶτες ἐργασίες τοῦ κ. Κωφοῦ γιὰ τὴν ἐπανάστασι του 1878 κι' ἔκανε τὸ ξεκίνημα γιὰ τὴν σωστὴ ἴστορικὴ τῆς ἀξιολόγησι, ἐνῷ δὲ κ. Ιωάννης Νοτάρης ἀναδιφώντας τὰ ἀρχεῖα τοῦ Στεφάνου Δραγούμη ἔρριχνε νέο φῶς στὰ γεγονότα.

Ο κ. Εὐ. Κωφός, δὲ κ. Ιωάν. Νοτάρης καὶ ἡ «Μακεδονικὴ Ζωὴ» ἤσαν οἱ πρωτοπόροι. Ὁ ἀείμνηστος Κλεόβουλος Τσούρκας, ἐμπνευσμένος καὶ ἀκάματος, διέθεσε τὴν δύναμι τῆς ψυχῆς του καὶ τὶς σελίδες τῆς «Μακεδονικῆς Ζωῆς» γιὰ τὴν ἴστορικὴ ἀναστήλωσι. Τὸ τεῦχος τοῦ Φεβρουαρίου 1967, ἔναι ἀφιέρωμα στὴν ἐπανάστασι του 1878, ἥταν ἔνας ἀθλος καὶ ἔνα προσωπικό του ἐπίτευγμα. Καὶ τὸν ἴδιο μῆνα πήγαινε στὸ Λιτόχωρο, γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς ἐπετείου τῆς ἐπαναστάσεως του 1878, δὲ ὑπουργός Βορείου Ελλάδος. Ἦταν δὲ καθηγητὴς κ. Παναγιώτης Χρήστου. Καὶ ἥταν δὲ πρῶτος ἐπίσημος ἑορτασμός, η πρώτη ἀπότισις ὁρεύομένου φόρου τιμῆς στους πρωτεργάτες μᾶς ἔξεγέρσεως, ποὺ οἱ φλόγες τῆς εἶχαν λαμπαδιάσει τὶς βουνοκορφὲς ἀπὸ τὸν Όλυμπο μέχρι τὸ Περιστέρι.